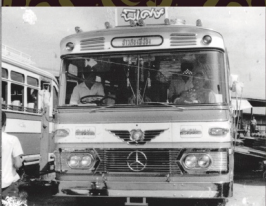

ศรีสุพรรณภูมิ

เรื่องตำนานจากอดีต
จนถึงเรื่องเล่าขานเมื่อวันวาน

ดวงกมลพิบูลย์ชัย
นำเสนอหนังสือดี มีคุณค่า

ประทุม ชุ่มเพ็งพันธ์

สารบัญ

หน้า

คำนำสำนักพิมพ์	3
คำนำผู้แต่ง	4
อารัมภบท	11

บรรณที่ 1 นิเวศสิ่งแวดล้อม

• เขตที่ดอนสูง	24
• เขตที่ราบต่ำ	24
• แม่น้ำสายหลัก	26
• ชื่อหมู่บ้านตำบล	26
• ห้วยหนองคลองบึง	28
• ภูเขาประจำถิ่น	30
• นิทานภูเขา	31
• สายน้ำเปลี่ยนวิถีชีวิตเปลี่ยน	34
• แม่น้ำจะระเ็จสามพัน	40
• คลองบ้านยาง	42

• ลำกระเสียว	43
• แม่น้ำท่าว่า (คลองสองพี่น้อง)	44
• ลำดอนกำยาน	48
• แม่น้ำท่าจีน	50
• คลองท่ามะนาวเขาดิน	54
• คลองบางปลาหม้า	55
• สภาพการณ์ชาวสองพี่น้องยุคก่อน พ.ศ. 2500	59

บทที่ 2 สุพรรณภูมิในตำนานมอญ

• อธิบายเบื้องต้น	73
• หลักฐานตำนานมอญ	78
• พัฒนาการทางประวัติศาสตร์	79
• กำเนิดเมืองพันธุมบุรีหรือสุพรรณภูมิ	89
• พระปางป่าเลไลยก์แห่งวัดป่า	99

ปริเฉทที่ 3
สุพรรณภูมิในจดหมายเหตุจีน

• อธิบายเบื้องต้น	115
• บันทึกจดหมายเหตุจีน	116
• อธิบายขยายความตามบริบท	128
• ชื่อเมืองเงินหลี่ฟู ตรงกับอะไร	128
• เมืองเงินหลี่ฟูตั้งอยู่ที่ไหน	130
• พลเมืองของประเทศเงินหลี่ฟูเป็นใคร	150
• กษัตริย์หรือเจ้าเมืองเงินหลี่ฟูเป็นใคร	159
• เมืองเงินหลี่ฟูเป็นเมืองเอกราช หรือเมืองออกของอาณาจักรขอม	161

ปริเฉทที่ 4
สุพรรณบุรีเมื่อวันวาน

• อาคารสถานที่สำคัญ	173
• โรงน้ำแข็ง, โรงไฟฟ้า	203
• ประตุน้ำเรือสัญจร	205

• ทำเรือเมล์	214
• ถนนหนทาง	233
• ทำรถเมล์	237
• วิกหนัง	250
• หนังพญากงพญาพาน	256
• งานทิ้งกระจาด	258
• โรงเรียนจีน	272
• นสพ. คนสุพรรณ	276
• โรงพิมพ์	282
• เวทีมวย	284
• ซ่องโสเภณี	288
• สี่แยกมหาเขี้ยว	289
ปัจฉิมบท	295
บรรณานุกรม	302

จ ำ ร ั ม ภ พ ท

งานประวัติศาสตร์โบราณคดีเป็นงานเบื้องหลังอย่างอุดมคติ เพราะทำหน้าที่ศึกษาค้นคว้าและบันทึกเรื่องราวสังคมพฤติกรรมของมนุษยชาติในอดีต เพื่อสร้างองค์ความรู้ขึ้นมาใหม่จากอดีตเมื่อหลายร้อยหลายพันปีมาแล้ว เพื่อให้คนรุ่นหลังได้รับความรู้โลกในอดีตเกิดสติปัญญาคิดปรับปรุงแก้ไขเพื่อก้าวไปข้างหน้าโลกในอนาคต โดยเอาเหตุการณ์เรื่องราวในอดีตมาเป็นบทเรียน มิให้เกิดประวัติศาสตร์ซ้ำรอยเดิมในทางที่ไม่ดีงาม

การศึกษาค้นคว้าวิชาประวัติศาสตร์และโบราณคดีของไทยยังไม่ถึงทางตัน ยังมีงานบันทึกประวัติศาสตร์ของชาติทั้งท้องถิ่นและส่วนกลางระดับชาติให้ทำอยู่อีกมาก แม้ในระยะหลังมานี้ดูจะไม่ค่อยมีข่าวคราวความก้าวหน้าอะไร หรือมีผลงานใหม่อะไรที่โดดเด่นน่าสนใจมากนัก แต่ก็ยังมีการค้นพบเอกสารหรือศิลาจารึกใหม่ออกมาเสมอ ข้อจำกัดในยุคปัจจุบันอยู่ที่เราหมดยุคนักปราชญ์ราชบัณฑิตรุ่นเก่าไป หากรุ่นใหม่ที่จะขึ้นมาแทนดูจะขาดช่วงไปบ้าง อีกทั้งระบบราชการยุคหลังเน้นส่งเสริมพวกหัวโขนให้เจริญก้าวหน้ามีอำนาจมากกว่าพวกบัณฑิต ทำให้งานวิชาการสะดุดทั้งทางตรงและทางอ้อมส่งผลกระทบไปถึงการบ้านการเมืองแตกแยกเป็นภาค เป็นสัดด้วยทัศนคติคับแคบเห็นแก่ตัวยุคคลังรัฐธรรมนูญประชาธิปไตย เพราะขาดปัญญา

การศึกษาค้นคว้าประวัติศาสตร์เมืองสุพรรณบุรีทั้งอดีตและปัจจุบันมีมานาน และถือเป็นงานประวัติศาสตร์ของชาติ นับตั้งแต่ยุคสมเด็จพระยาตำรากราชนาภาพเปิดประเด็นเรื่อง “พระเจ้าอู่ทอง” เสด็จจากเมืองอู่ทองมาตั้งกรุงศรีอยุธยาตั้งแต่ราว พ.ศ.2448 ขึ้น เป็นครั้งแรก ภายหลังจากที่ทรงเสด็จไปสำรวจเมืองอู่ทอง เมื่อ พ.ศ.2446 ต่อมาเป็นเรื่องการค้นพบเจดีย์ยุทธหัตถีที่สร้างขึ้นเป็นอนุสรณ์เมื่อครั้งสมเด็จพระนเรศวรชนช้างกับพระมหาอุปราชา จนพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวสนพระทัยทรงเสด็จพระราชดำเนินพร้อมกองเสือป่าประพาสชมเมื่อ พ.ศ.2456 จนกระทั่งเกิด “อำเภอดอนเจดีย์” ขึ้น และในปีเดียวกันนี้ ยังได้พบลานทองจารึกอีก 3 - 4 แผ่น จากกรุพระปรางค์วัดพระศรีรัตนมหาธาตุทำให้เป็นที่ฮือฮากันด้วยมีคำว่า “พระมหาจักรพรรดิ-พระราชาธิราช” จึงเป็นข้อถกเถียงทางวิชาการกันว่า พระปรางค์องค์นั้นใครสร้างใครซ่อม?

ยุคต่อมาเป็นยุคที่กรมศิลปากรตั้งหน่วยศิลปากรที่ 2 ขึ้นที่อำเภ่อู่ทอง เมื่อ พ.ศ.2500 และเริ่มสำรวจขุดแต่งบูรณะซากเมืองอู่ทองโบราณ โดยเชิญศาสตราจารย์ ชอง บัวเชอเลียร์ นักโบราณคดีชาวฝรั่งเศสมาช่วยขุดค้นเมื่อ พ.ศ.2506 - 2508 จนกระทั่งเกิดพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติอู่ทองขึ้น ความจริงในช่วงเดียวกันนี้คือเมื่อตุลาคม พ.ศ.2504 หลังจากคนร้ายลักขุดกรุเจดีย์วัดสนามชัย ต.สนามชัย อ.เมืองสุพรรณบุรี ทำให้กรมศิลปากรต้องขุดตามทำให้พบ骸กระดูกคนบรรจุไว้ในกรุเต็มห้อง แทนที่จะบรรจุของมีค่าอย่างเจดีย์ทั่วไป ทำให้เจดีย์วัดสนามชัยได้ชื่อว่า “สุสานทหารนิรนาม” ตลอดจนต่อมาเมื่อสิงหาคม พ.ศ.2522 กรมศิลปากรได้ขุดแต่งบูรณะซากโบราณสถานที่เนินทางพระ ต.บ้านสระ อ.สามชุก ซึ่งตั้งอยู่ด้านฝั่งตะวันตกของลำน้ำท่าวัว (ท่าคอย) ได้พบโบราณวัตถุฝ่ายพุทธศาสนาหายาน อิทธิพลของลัทธิขอมมอญอายุพุทธศตวรรษที่ 18 - 19 จำนวนมาก ทำให้หลักฐานการแผ่อิทธิพลทั้งทางการเมืองและศิลปวัฒนธรรมของพวกขอม มายังบริเวณลุ่ม

แม่น้ำเจ้าพระยาคงแน่นขึ้นไปอีก เป็นต้น

เหตุการณ์ต่างๆ ดังกล่าวเหล่านี้ รวมทั้งการขุดค้นแหล่งโบราณคดี แหล่งก่อนประวัติศาสตร์ในท้องที่ อ.อุทุมพร อ.ดอนเจดีย์ อ.หนองหญ้าไซ อ.เมือง ฯลฯ ของกรมศิลปากร ตลอดจนมาจนทุกวันนี้ เปรียบเสมือนการพลิกหน้าประวัติศาสตร์เมืองสุพรรณไปที่ละหน้าๆ มาตามลำดับ ทำให้ได้พบข้อมูลหลักฐานใหม่ๆ และได้ความรู้ใหม่อยู่เสมอ แม้น้ำประวัติศาสตร์กว่าจะพลิกได้แต่ละหน้าดูนานช้าเหลือเกิน แต่อย่างไรก็ตามต้องเข้าใจว่าหลักฐานทางประวัติศาสตร์มีหลายอย่าง ต้องอาศัยใช้ความรู้หลายด้านเข้าช่วย และปัญหาบางอย่างอยู่ที่ปลายจมูกหากเราไม่สนใจจึงมองข้ามไปเอง ผู้เขียนก็ไม่ปฏิเสธความจริงคือ เมื่อ พ.ศ.2506 ขณะเป็นนักศึกษา ม.จ.สุภัทรดิศ ดิศกุล ทรงให้นักศึกษาทุกคนมาร่วมฝึกงานชุดแต่งบูรณะโบราณสถานที่เมืองอุทุมพร กับกรมศิลปากร คนละราว 2-3 สัปดาห์ และเคยติดตาม อาจารย์ชิน อยู่ดี และคุณนิจ วิทยศิรินันท์ อดีตผู้อำนวยการสำนักผังเมืองมาสำรวจและช่วยถ่ายรูปเครื่องมือยุคสมัยที่ อ.ดอนเจดีย์ เมื่อ พ.ศ.2518 ได้พบหลักฐานจำนวนมากแต่ไม่ได้สนใจทิ้งลิ้มไป จนบังเอิญต้องกลับมาเขียนหนังสือให้วัดพระรูป ทำให้มีโอกาสพบทวนตรวจสอบเอกสารหนังสือเก่าที่สะสมไว้ จึงพบหลักฐานมองเห็นว่าเรื่องเมืองสุพรรณ ยังมีแง่มุมที่ยังไม่มีใครกล่าวถึงอยู่บ้าง จึงได้เรียบเรียงเป็นหนังสือ “ศรีสุพรรณภูมิ” เล่มนี้ขึ้น

สิ่งที่ผู้เขียนข้องใจมานานคือ หนังสือต่างๆ นอกจากกล่าวถึงด้านภูมิศาสตร์น้อยแล้ว ยังเป็นงานเขียนที่ลอกต่อๆ กันมาจึงได้พบ “แม่น้ำด้วน” อยู่เสมอ ทำให้ต้องพิสูจน์ข้อสงสัยเดินทางสืบค้นไปยังต้นน้ำ เพื่อหาคำตอบว่าจริงๆ แล้วแม่น้ำท่าว่า (ท่าคอย) เดิมนั้นไม่ได้ด้วน เหตุที่ด้วนเพราะกระแสน้ำเปลี่ยนทางเดิน และระบบชลประทานยุคใหม่เป็นเหตุ ดังนั้นในบริเวณที่ 1 เรื่องนิเวศสิ่งแวดล้อม จะเน้นกล่าวถึงแม่น้ำลำคลองเป็นสำคัญ เพราะเมืองสุพรรณเป็น “อู่ข้าวอู่น้ำ” มาแต่สมัยทวารวดีจนมีชื่อว่า “เมืองทอง” คือ

แผนที่จังหวัดสุพรรณบุรี

พิมพ์ พ.ศ.2512

ทำโดย คุณเฉลิม วรรณรักษ์
อดีตที่ดินอำเภอเมือง จ.สุพรรณบุรี
20 ก.ย. 2551

เมืองแห่งความอุดมโภคทรัพย์ ถ้าไม่รู้จักสายน้ำเหล่านี้แล้วจะรู้จักยุคสุวรรณภูมิ - สุพรรณภูมิได้อย่างไร และเผชิญไปพบคุณทนาย ปรีक्षा ข้าราชการบำนาญกรมชลประทาน อดีตช่างสำรวจโครงการประตูน้ำสามชุก ซึ่งชำนาญพื้นที่ อ.สามชุก และ อ.เดิมบางนางบวช ทำให้ทราบข้อเท็จจริงในพื้นที่เป็นอันมาก โดยเฉพาะ อ.สามชุก อดีตเคยเป็น “ชุมทาง” สายน้ำต่างๆ มาบรรจบ ดังนั้นจึงไม่สงสัยเลยว่าเคยเป็นชุมทางการค้ามาก่อน เป็นเหตุให้พวกขอมไปตั้งเมืองหน้าด่าน (เมืองเนินทางพระ) ที่นั่น และที่เรียกว่า “คลองขอม” เพราะพวกขอมขึ้นไปตั้งด่านขนอนจุกประตูทิศเหนือแม่น้ำท่าจีนที่นั่น

เรื่องต้นกำเนิดของแม่น้ำท่า

จีนอีกเช่นเดียวกัน สาเหตุเพราะเราไม่ศึกษาต่อยอดจากที่พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงสำรวจและบันทึกไว้ในพระราชหัตถเลขาเสด็จประพาสลำน้ะมะขามเฒ่า เมื่อ พ.ศ.2451 ทรงปรารภว่าคนเราทุกแห่งไม่มีใครเอาใจใส่ในเรื่องลำน้ำเปลี่ยนสายทางเดิน มีลำน้ำเก่าลำน้ำดวนอยู่หลายแห่ง แต่ไม่มีผู้ใดพิจารณาหาหลักฐานว่าลำน้ำเดิมนั้นเป็นอย่างไร เพราะสาเหตุใดจึงกลายเป็นลำน้ำใหญ่ หรือดวนเงินไปอย่างไร จากการสำรวจทรงพบว่าต้นน้ำสาขาเกิดมาจากทิวเขาถนนธงชัยทางตะวันตกในเขต

จังหวัดอุทัยธานี จากนั้น
ไหลมาทางตะวันออกถึง
อำเภอวัดสิงห์ จังหวัด
ชัยนาท แล้ววกลงทิศใต้
เลี้ยวไปทางบ้านเชียน
(ต.บ้านเชียน ต.หันคา
จ.ชัยนาท ไม่ลงมาตาม
ทางลำน้ำที่เป็นอยู่ใน
ปัจจุบัน) จากบ้านเชียน
- บึงฉวาก - กำมะเชียน

แม่น้ำจะเข้สามพัน ช่วงบ้านหนองตาสาม
หน้าตลาดเมืองอุทอง 14 ม.ค.2552

(อ.เดิมบางนางบวช) - กระเสี้ยว - คลองขอม - ลำตปลาเค้า - ท่าตาจง -
ท่าระกำ (อ.สามชุก) - หนองตบเตี้ย - หนองสาหร่าย - ท่าว่า (ต.สระแก้ว
อ.เมือง) - เขาคิน - บางกุ้ง - วัดหน้าพระธาตุ - ศาลาขาว - สวนแดง (อ.
เมือง) - ยางยี่แสด (อ.อุทัย) - ดอนไข่เต่า - ท่าไชย - บางลี่ (อ.สองพี่น้อง)
- บางเลน - นครชัยศรี - สมุทรสาคร (ออกทะเล) ลำน้ำสายนี้คือแม่น้ำ
ท่าว่า (ท่าคอยหรือสองพี่น้อง) หรือแม่น้ำท่าจีนสายเก่านั่นเอง คลองมะขาม
เฒ่าเป็นคลองลัดชุดใหม่ จึงไม่ใช่ต้นน้ำที่แท้จริงคือชุดแยกจากแม่น้ำเจ้าพระยา
ที่หน้าวัดปากคลองมะขามเฒ่า ให้ไหลลงมาบรรจบกับแม่น้ำท่าจีนภายหลัง
เพื่อความสะดวกทางคมนาคมและระบบระบายน้ำชลประทาน

เรื่องตำนานกำเนิดภูเขาพื้นบ้าน เป็นอีกเรื่องหนึ่งที่เรามองข้ามความ
สำคัญ คิดว่าเป็นเรื่องชวนหัว ความจริงนิทานนั้นต้องการบอกให้เรา
รู้ว่าท้องถิ่นเคยเป็นบ้านเมืองมาก่อน เพราะภูเขาในพื้นที่ราบใกล้ลำน้ำถือเป็น
ชัยภูมิที่ดีมักเป็นแหล่งกำเนิดชุมชน (Settlements) อย่างนิทานเรื่องตาสรี
นันทแห่งอำเภอเดิมบางนางบวช คนชั้นหลังไม่เข้าใจจึงแต่งเติมนิทานให้
เลอะเทอะหยาบโหลนไปเป็นตัวอย่าง ต้นเรื่องความจริงมีเพียงที่พระบาท

คลองสองพี่น้อง ที่ ต.หัวโพธิ์ อ.สองพี่น้อง
จ.สุพรรณบุรี 24 ต.ค. 2551

สมเด็จพระจุลจอมเกล้า
เจ้าอยู่หัวทรงบันทึกไว้
และจากการสำรวจทาง
โบราณคดีพบว่าท้องที่
อ.เดิมบางนางบวช เคย
มีบ้านเมืองมาตั้งแต่สมัย
ทวารวดี (พุทธศตวรรษ
ที่ 11 – 16) แล้ว เช่น
ที่บ้านคูเมือง หมู่ 2
ต.ทุ่งคลี แม้ไม่ใหญ่นัก
(ขนาดราว 500 x 500

เมตร) แต่เป็นเมืองมีคูน้ำคันดินมั่นคง อีกทั้งพื้นที่ใกล้เคียงติดต่อกันคือจังหวัด
ชัยนาทก็มีเมืองยุคทวารวดีอยู่หลายแห่ง ดังนั้นหากเชื่อมโยงไว้เป็นเงาให้
เห็น เป็นต้น ดังนั้นจึงได้เปิดเขตานความคิดนำมาเล่าไว้ในบริเฉที่ 1 เพราะ
เป็นเรื่องภูมิศาสตร์สถานที่ตั้งเมืองโบราณที่เราควรตระหนักว่า โดยแท้จริง
แล้วถือเป็นของดีเป็นเอกลักษณ์ประจำถิ่น มิใช่เรื่องไร้สาระโคลนตมหากเป็น
เพชร อยู่ที่ว่าใครจะมองเห็นหรือไม่

บริเฉที่ 2 เรื่องสุพรรณภูมิในตำนานมอญ ดังที่ทราบกันเมืองสุพรรณ
เป็นเมืองมอญมาแต่สมัยทวารวดี จนถึงสมัยอยุธยา สมัยโบราณนับตั้งแต่
จังหวัดตาก – กำแพงเพชร – อุทัยธานี – นครสวรรค์ – สุพรรณบุรี – นครปฐม
– กาญจนบุรี – ราชบุรี – เพชรบุรี หัวเมืองชายแดนทิศตะวันตกล้วนเคยมี
คนมอญอาศัยอยู่ทั้งสิ้น และติดต่อสัมพันธ์กับมอญฝั่งอ่าวมะตะบันตลอดมา
ภาษามอญจึงเหลือตกค้างอยู่ในภาษาไทยท้องถิ่น และทำให้คนแถบนี้พูด
“เหน่อ (มอญ)” กันทั้งบาง รวมทั้งตำนานมอญเรื่องท้าวแสนปมไทยคงได้มา
ทางนี้ ตำนานเรื่องพญาาง ตำนานเรื่องพระเจ้าอู่ทอง ต้นทางคงมาจากพวก

มอญพม่าเช่นกัน ผู้ที่ศึกษาเรื่องราวพม่าจะเข้าใจดี

มีเรื่องน่าเสียดายอย่างหนึ่ง พงศาวดารพม่ารามัญที่เราแปลมานั้น มักตัดแปลเฉพาะเรื่องที่ไทยเกี่ยวข้องกับพม่าเท่านั้น โดยเฉพาะฉบับหอแก้วตอนต้นของพงศาวดาร ซึ่งกล่าวเป็นเรื่องนิทานถูกตัดทิ้งหมด โดยคิดว่าไม่เกี่ยวกับเราและเป็นเรื่องไม่น่าเชื่อถือ โดยแท้จริงมีคุณค่าอย่างยิ่งต่อการศึกษาประวัติศาสตร์ยุคโบราณ ทำให้เราไม่ทราบประวัติกำเนิดและสาเหตุความพินาศของเมืองต่างๆ เช่น เมืองศรีเกษตร เมืองเบิกถะโน (Beikthano) เมืองตะไก้ เมืองฮาลิน เมืองสะเทิม และเมืองอื่นๆ นิทานบางเรื่องมีความเกี่ยวพันกับสุวรรณภูมิด้วย ดังนั้นเอกสารทางมอญพม่า (หรืออื่นๆ เช่น อินเดีย, ลังกา) ถ้าได้มีใครสนใจรับผิดชอบแปลออกเป็นภาษาไทยให้ครบสมบูรณ์ จะเป็นประโยชน์ต่อวงวิชาการไทยอย่างยิ่ง เนื่องจากบางคนไม่มีฉบับภาษาอังกฤษหรือไม่ถนัดภาษาต่างประเทศ ย่อมสามารถเข้าถึงเอกสารได้กว้างขวางขึ้น วงวิชาการจะได้ก้าวหน้า ปัจจุบันคนไทยมีความรู้เชี่ยวชาญภาษาต่างประเทศแทบจะเหยียบกันตาย แต่ไม่มีปัญญาบ่อนงานให้ทำ

ในยุคพุทธศตวรรษที่ 17 - 20 คือ ยุคที่พุทธศาสนาลังกาวงศ์จากลังกาเจริญแพร่หลายเข้ามายังมอญ พม่า ไทย เขมร โดยมีเมืองหัวหาด (Relay Stations) *ฝั่งตะวันตก* ที่สำคัญอยู่ที่เมืองเมาะตะมะ (เมืองพนั) ส่วนเมืองหัวหาดเครือข่าย (networks) ของพวกมอญฝ่ายพุทธศาสนา

เทือกเขาอุทอง
มองจากบ้านท่าไชย ต.หัวโพธิ์ อ.สองพี่น้อง
จ.สุพรรณบุรี 10 พ.ย. 2551

ยั้งข้าวลวาช่องเสา 12 ต้น เพิ่มระเบียงอีก 2 ต้น
รวมเป็น 14 ต้น เพื่อใช้เก็บรักษาข้าวปลูก
(ข้าวพันธุ์) บ้านยางลาว ม.2 ต.บ้านดอน
อ.อุททอง จ.สุพรรณบุรี
10 พ.ย. 2551

ลังการวงค์ที่สำคัญฝั่ง
ตะวันออก อยู่ในเมือง
สุพรรณภูมิ ซึ่งใน
ตำนานเรียกอีกเยื้อง
เป็น “เมืองพันธุมบุรี”
โดยเอาชื่อเมืองพัน
(เมาะตะมะ) ผสมกับ
ชื่อเมืองสุพรรณภูมิ
(กลายเป็นนามใหม่ว่า
“เมืองสองพันบุรี” คือ
สุพรรณ + พัน) แต่
เมืองพันธุมบุรีนั้นแสดง

นัยว่า เป็นเมืองหลวงทางศาสนา สำนักตักสิลา น่าจะหมายถึงเมืองที่ตั้งอยู่
บริเวณวัดป่าเลไลยก์

ดังนั้นศูนย์กลางของพวกมอญฝ่ายพุทธศาสนาลังการวงค์จึงอยู่ที่วัดป่า
เลไลยก์ ซึ่งจะพบว่าบริเวณนั้นเป็นที่ตอนมีอาณาเขตกว้างใหญ่อีกกับเป็น
เมืองแห่งหนึ่ง มีวัดตั้งอยู่ 4 – 5 วัด รวมกลุ่มกันอยู่แสดงว่าจะต้องเป็นอย่าง
สำนักตักสิลา เป็นศูนย์กลางการศึกษาและปฏิบัติธรรมมีพระสงฆ์จากเขมร,
ละโว้, อโยธยา, เมืองสิงห์, เมืองแพรง, พระบาง (นครสวรรค์), สุโขทัย,
ศรีสัชนาลัยฯลฯ ต่างเดินทางมาศึกษาพระธรรมวินัยพระไตรปิฎกและบวช
แปลง ณ เมืองพันธุมบุรีแห่งนี้ ดังที่ตำนานได้บอกความสัมพันธ์ (linked) ไว้
อย่างชัดเจน ตำนานมอญเรื่องพระเจ้ากาแตแห่งประเทศมอญผู้มาเป็นเจ้า
ปกครองเมืองสุพรรณภูมิ ได้แสดงบทบาทอิทธิพล (shadow) ของมอญ
โดยตรงที่มีต่อเรื่องการเผยแพร่พุทธศาสนาลังการวงค์ ซึ่งเรามองข้ามตำนาน
ท้องถิ่นกันมานาน เพราะรู้จักใช้แต่ตำนานมูลศาสนาเป็นหลัก

ยุงข้าวลาวโซ่ง เสา 12 ต้น
บ้านยางลาว ม.2 ต.บ้านดอน
อ.อุ้มทอง จ.สุพรรณบุรี
10 พ.ย. 2551

ปริเฉทที่ 3 เรื่อง
สุพรรณภูมิในจดหมายเหตุ
จีน คือนครรัฐแห่งหนึ่งซึ่ง
จีนเรียกว่า เจิน - หลี -
ฟู (Chun-li-fu) ปรากฏ
อยู่ในหนังสือประมวล
ประวัติศาสตร์ต่างประเทศ
ตอนประวัติประเทศ
เจินละของราชวงศ์ซ้อง
(ซ่ง) ฉบับหลวง มีความว่า
“ประเทศเจินละ (กัมพูชา)
หรือเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า

จ้านล่า ประเทศนี้ตั้งอยู่ทางใต้ของจ้านเฉิง (จามปา) อาณาเขตทางตะวันออกติด
ทะเล ทางตะวันตกติดต่อกับกาน (พุกาม) ทางใต้อาณาเขตถึงเจียหลัวซี (ครหิ
หรือไชยา) ...แคว้นที่ขึ้นกับประเทศเจินละ ได้แก่ เจิน - หลี - ฟู ซึ่งตั้งอยู่
ทางตะวันตกเฉียงใต้ ทางตะวันออกเฉียงใต้ (ของรัฐเจิน - หลี - ฟู) ติดต่อก
ับป้อซือหลาน (เมืองใดเมืองหนึ่งในเขต จ.ชลบุรี) ทางตะวันตกเฉียงใต้มี
เขตแดนติดกับเต็งหลิวเหมย (เพชรบุรี) และรัฐเจิน - หลี - ฟู แห่งนี้มีอาณาเขต
ปกครองตำบลหมู่บ้านถึง 60 กว่าแห่ง...”

ข้อความตอนนี้เองที่ศาสตราจารย์วอลเตอร์ (O.W.Wolters) ผู้เชี่ยวชาญ
เรื่องจีนศึกษาได้นำมาเปิดเผยตั้งแต่ พ.ศ.2503 และระบุว่าเป็นรัฐที่จดหมายเหตุ
จีนกล่าวถึงเมื่อต้นพุทธศตวรรษที่ 18 เชื่อว่าตั้งอยู่บริเวณอ่าวไทย และท่าน
พยายามสรุปว่าน่าจะเป็นรัฐที่ตั้งอยู่บริเวณมุมฝั่งตะวันตกของอ่าวไทย หรือ
บริเวณจังหวัดสุพรรณบุรี มีเมืองหลวงอยู่ที่อุ้มทอง แต่นักวิชาการผู้เชี่ยวชาญ
เรื่องไทยศึกษาอย่าง ศาสตราจารย์ไวยาเท (David K.Wyatt) กลับเชื่อว่าน่าจะเป็น

ตรงกับจังหวัดเพชรบุรี ซึ่งเป็นธรรมชาติความเห็นของแต่ละท่านย่อมต่างกันได้ เดิมผู้เขียนเห็นตรงกับศาสตราจารย์ไวแอท ครั้นต่อมาเมื่อได้ศึกษาเจาะลึกทางนิเวศสิ่งแวดล้อม (Historical Geography) อย่างจริงจัง จำเป็นต้องเปลี่ยนแปลงความคิดใหม่ คือเชื่อว่ารัฐจีน-หลี่-ฟู่ (จินหลินเดิม) โดยแท้จริงคือเมืองสุพรรณภูมิ เมืองหลวงจึงไม่ได้ตั้งอยู่ที่เมืองอู่ทอง แต่ตั้งอยู่ลุ่มแม่น้ำท่าว่า-ท่าจีน หรือตั้งอยู่บริเวณ ต.รั้วใหญ่ ทางฝั่งตะวันตกแม่น้ำสุพรรณ (ท่าจีน) กว้างไปจรดบริเวณวัดป่าเลไลยก์ สอดคล้องกับเหตุการณ์เมื่อครั้งที่พระเจ้ากาแตจากประเทศรามัญมาสร้างเมืองพันธุมบุรีครองราชสมบัติ 40 ปี และสวรรคตเมื่อราว พ.ศ.1746

เมืองพันธุมบุรีมีวัดป่าเลไลยก์เป็นประธานเมือง การที่ชุมชนเมืองใดสามารถสร้างพระพุทธรูปขนาดใหญ่โต (ที่ปัจจุบันเรามาเรียกกว้างๆ ว่า หลวงพ่อโต) ขึ้นเป็นประธานเมืองหรือหลักเมืองได้ ไม่ว่าหลวงพ่อดัด (สุพรรณภูมิ) หลวงพ่อวัดพนัญเชิง (อโยธยา) หลวงพ่อวัดศรีโคมคำ (พะเยา) และอื่นๆ ล้วนเป็นหลักฐานบ่งชี้โดยแน่ชัดว่า สถานที่แห่งนั้นๆ จะต้องมี ความสำคัญ มีขนาดใหญ่โต มีความเจริญมั่นคง โดยเฉพาะมีฐานะทางเศรษฐกิจ การค้าขายอย่างดีและกว้างขวาง สมดังจดหมายเหตุจีนระบุว่า เมืองสุพรรณภูมิ ติดต่อทำการค้ากับจีนเป็นประจำ มีเรือสำเภาบรรทุกสินค้าและนำเครื่องราชบรรณาการไปถวายพระเจ้ากรุงรัตนโกสินทร์ เพื่อขอสิทธิพิเศษทางการค้าเสมอ

เอกสารจดหมายเหตุจีนฉบับนี้มีความสำคัญมาก เพราะมีรายละเอียดกว้างขวางช่วยเติมเต็มประวัติศาสตร์เมืองสุพรรณภูมิและภูมิภาคลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยาให้มีความกระจ่างชัดยิ่งขึ้น

บริเฉที่ 4 เรื่องสุพรรณบุรีเมื่อวันวานเป็นเรื่องใกล้ตัว เป็นประวัติศาสตร์ร่วมสมัยเมื่อเกือบร้อยปีมาแล้ว ซึ่งส่วนใหญ่คนรุ่นนั้นตายไปเกือบหมด ที่เหลืออยู่ก็อายุ 70 - 90 ปี เข้าไปแล้ว และเริ่มจำผิดจำถูกกันทั้งสิ้น ดังนั้นหากมีข้อความใดผิดพลาดคลาดเคลื่อนต้องขอแก้ไขในโอกาสต่อไป แม้

จะได้พยายามเจาะ
สัมผัสจากบุคคลผู้
ใกล้ชิดเกี่ยวข้องเหล่านั้น
โดยตรงแล้วก็ตาม อีก
ประการหนึ่ง เนื่องจากคน
เราพอทำอะไรไม่ได้และ
ไม่มีบันทึกหลักฐาน มักจะ
กล่าวอ้างสรุปรวบยอดเอา
ความเก่าแก่ไว้อ่อน แต่เมื่อ
ได้พยายามตรวจสอบซึ่ง
น้ำหนักหลักฐานแล้ว จำต้องเลือกตามเหตุผล ดังนั้นหากจะมีอะไรที่แตกต่าง
ไปจากที่อื่นย่อมเป็นไปได้

ป้ายวัดต่างๆ ปากทางเข้าวัดโคกยายเกตุ
อ.อุททอง จ.สุพรรณบุรี
30 ต.ค. 2551

ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นสมัยหลังสุดนี้ ยังพอมีหลักฐานกระจายอยู่ทั่วไป
ทำลายความเพียรพยายามของนักประวัติศาสตร์ผู้ปิดทองหลังพระมิใช่น้อย
ผู้เขียนเพียงแต่อาศัยประสบการณ์มีชีวิตทันเห็น และจดบันทึกในเบื้องต้นไว้
เท่านั้น ด้วยจิตสำนึกเสียด้ายว่า เรื่องราวต่างๆ ต่อไปคงสูญสลายไปหมด
ตามวิถีชีวิตสังขตโลก ยกเว้นเฉพาะชนชาติที่มีรากเหง้ามีสติปัญญา มีความ
มานะพยายามอาจจะพอเหลือบ้าง

การสร้างชาติมีอาจที่ใครจะสร้างได้โดยลำพัง หากทุกองคาพยพต้อง
ทำงานร่วมกันคนละไม้คนละมือ โดยความสามัคคีและมีเป้าหมายเดียวกัน

พ.ศ.2507

บริเฉทที่ ๑

นิเวศสิ่งแวดล้อม

สุพรรณบุรีแม้เป็นเมืองประวัติศาสตร์ที่เคยเจริญรุ่งเรืองมีชื่อเสียง มีความสำคัญเก่าแก่ที่สุดแห่งหนึ่งในประเทศไทย แต่นับตั้งแต่ปลายสมัยกรุงศรีอยุธยาเป็นต้นมา เมืองสุพรรณลดระดับความสำคัญลงตามลำดับ จนแทบจะเป็นเมืองที่หายสูญไปในประวัติศาสตร์ กลายสภาพเป็นเมืองปิด เป็นเมืองชายขอบ แม้จะอยู่ห่างจากนครหลวงกรุงเทพฯ เพียงร้อยกว่ากิโลเมตร แต่กลายเป็นเมืองห่างไกลกันดาร ปีเดื่อนอย่าว่าแต่เจ้าฟ้าเจ้าแผ่นดินเลย แม้แต่ขุนนางเจ้านายก็ไม่มีใครเคยย่างกรายไปเยือนเมืองสุพรรณเลย ด้วยเหตุนี้จึงเกิดคำเล่าลือประชดว่า “ห้ามเจ้าไปเมืองสุพรรณ” เป็นดั่งคำสาปแช่งส่งไปเลย ดังนั้น เจ้าเมืองข้าราชการผู้ปกครองเมืองสุพรรณ จึงอยู่พั่นพั่นตา กลายเป็นเมืองป่าเมืองชนบทอิสระ เป็นที่เสนาหาของ “ไอ้เสือ” หรือขุนโจร มากหน้าหลายตา มีผืนป่าตะวันตกอันเป็นสถานที่ที่ “ไม่มีใครไปถึงได้” เป็นแหล่งหายตัวไปในหิมพานต์

เมืองสุพรรณกลับมาฟื้นคืนชีพได้ก็เพราะนิทานเรื่องท้าวอุทองแท้ๆ และพลิกผันต่อมาด้วยเรื่องเจดีย์ยุทธหัตถี ทำให้เมืองสุพรรณคืนกลับมาสู่โลกแห่งประวัติศาสตร์ของชาติอีกครั้ง และพัฒนาสืบมาจนบัดนี้

เมืองสุพรรณมีพื้นที่ทั้งหมดราว 5,358 ตารางกิโลเมตร (หรือประมาณ 3,348,755 ไร่) วางตัวยาวแนวเหนือ-ใต้ มีรูปร่างคล้ายหัวพญากลางหน้า มีทิวเขาถนนธงชัยต่อกับทิวเขาตะนาวศรีตั้งเป็นฉากหลังอยู่ทางทิศตะวันตก ห่างไปราว 32 กิโลเมตร จากที่ตั้งตัวเมืองปัจจุบันทางตะวันออกมีแม่น้ำ 2 สาย อันเปรียบเสมือนกระดุกสันหลังไหลผ่านตัวเมือง คู่ขนานกันลงมาจากเหนือสู่ใต้ คือ แม่น้ำท่าเรือกับแม่น้ำสุพรรณ (ท่าจีน) ดังนั้นพื้นภูมิประเทศจึงอาจแบ่งคร่าวๆ ได้เป็น 2 เขต และมีบริบททางนิเวศที่สำคัญดังนี้

เขตที่ดอนสูง คือ ที่ลาดเชิงเขาจากใต้ขึ้นเหนือได้แก่ อ.อุทุมพร อ.ดอนเจดีย์ อ.หนองหญ้าไซ และ อ.ด่านช้าง เพราะตั้งอยู่ใกล้เชิงเขาทางตะวันตก โดยเฉพาะ อ.ด่านช้างภูมิประเทศเต็มไปด้วยป่าและภูเขาสูง จึงเป็นแหล่งกำเนิดแม่น้ำลำคลองหลายสาย โดยเฉพาะ “ลำกระเสียว” เป็นสาขาแหล่งกำเนิดแม่น้ำท่าเรือ (ท่าจีนสายเก่า) และแม่น้ำสุพรรณ (ท่าจีนสายใหม่) แต่พื้นที่จะค่อยๆ เอียงลาดต่ำลงมาทางตะวันออกลงสู่ที่ราบลุ่มแม่น้ำท่าเรือเป็นที่ราบชายขอบ (marginal plain) ลักษณะเป็นที่ราบแคบๆ แตกต่างกับที่ราบลุ่มแม่น้ำ ทั้งนี้เพราะหินสีกร่อนไหลมาจากเทือกเขาทางทิศตะวันตกกลายเป็นดิน รวมทั้งเป็นตัวการที่ทำให้เศษหิน เศษดิน เหล่านั้นมาทับถมกันในบริเวณที่ราบเชิงเขา และส่วนที่ต่อเนื่องของที่ราบลุ่มแม่น้ำ ดังนั้นในบริเวณนี้จึงมีพื้นที่ราบทำนาเพาะปลูกได้บ้าง ปัจจุบันมีคลองชลประทานสายอุทุมพร – มะขามเฒ่า (ชัยนาท) ขุดขึ้นใหม่ ทำให้พลิกพื้นภูมิประเทศแถบนี้ไม่แห้งแล้งอีกแล้ว

เขตที่ราบต่ำ นับจากเหนือลงใต้ ได้แก่ อ.เดิมบางนางบวช อ.สามชุก อ.ศรีประจันต์ อ.เมือง อ.บางปลาม้า และ อ.สองพี่น้อง ซึ่งมีแม่น้ำสุพรรณ (ท่าจีน) ไหลผ่านกลาง พื้นที่สองฝั่งแม่น้ำจึงเป็นที่ราบต่ำเหมาะสำหรับการทำนาเพาะปลูกเป็นอย่างยิ่ง ถือเป็นย่านท่าเลทอง ท้องที่อำเภอสองพี่น้องจะมีระดับต่ำที่สุดคล้ายแอ่งกระทะ เคยเป็นปากอ่าวทะเลหรือปากอ่าวแม่น้ำ

แผนที่สังเขปอำเภออุทุมพร

ท่าจีน (estuary) มาก่อน เพราะเป็นจุดที่แม่น้ำสุพรรณ (ท่าจีนใหม่) กับแม่น้ำท่าว่า (ท่าจีนเก่า) ไหลมาบรรจบกันที่นั่น สมัยก่อน พ.ศ.2500 หรือ ก่อนสร้างเขื่อนเจ้าพระยาและประตูน้ำต่างๆ ในลำน้ำสุพรรณ พอถึงฤดูน้ำหลากตลาดบางลี่หรือตลาดสองพี่น้อง อาคารห้องแถวร้านค้าชั้นล่าง น้ำจะท่วมจนหมด ต้องอาศัยพาตไม้ไต่ราวเดินติดต่อค้าขายกันบนกระเบียดเล้าเต็ง หรือห้องแถวชั้นบนทุกปี จึงถือเป็น “ตลาดน้ำ” ขนานแท้และดั้งเดิม

ภายหลังตลาดบางลี่น้ำไม่ท่วม เพราะนายชัยวัตร ฉันทติลิก นายกเทศมนตรีเทศบาลสองพี่น้องได้จัดการถมดินตลาดบางลี่กั้นพื้นที่สูง ขึ้นกว่า 1 เมตร เมื่อ พ.ศ.2523 แต่น้ำเสียตายต่อมาเมื่อวันที่ 23 กันยายน พ.ศ.2543 เวลา 06.00 น. เกิดไฟไหม้ตลาดบางลี่อดหมด เพราะเป็นอาคารไม้สองชั้น ปัจจุบันจึงไม่สามารถแลเห็นอดีตของตลาดบางลี่ได้อีก นอกจากในภาพถ่าย

แม่น้ำสายหลัก แม่น้ำท่าว่ากับแม่น้ำสุพรรณ (ท่าจีน) ถือเป็นเส้นเลือดใหญ่ที่เกิดจากลำกระเสียวและลำน้ำสาขาเป็นหลัก ดินตะกอนที่เป็นเศษหิน กรวด หกราย และดินที่ล้นน้ำเหล่านี้ไหลพัดพามา เมื่อไหลผ่านบริเวณซึ่งเป็น ที่ราบความเร็วของกระแสน้ำจะลดลง วัตถุ แร่ธาตุต่างๆ ที่ละลายปนมากับน้ำจะกระจายแผ่ตกตะกอนทับถมพอกพูนบริเวณ 2 ฝั่งแม่น้ำ (Alluvium Colluviums) กลายเป็นที่ราบลุ่มแม่น้ำหรือที่ราบน้ำท่วมถึง (flood plain) ซึ่งตะกอนเหล่านี้ส่วนใหญ่ประกอบด้วยทรายละเอียด ดินเหนียว และดิน ตะกอน ล้วนมีประโยชน์ในการปลูกข้าว ซึ่งเป็นพืชหลักของชาวเมืองสุพรรณ ทั้งนี้เพราะดินตะกอนสามารถอุ้มน้ำได้ดี ความหนาของชั้นดินตะกอนเหล่านี้ เมื่อเวลาผ่านไปนับร้อยพันปีบางบริเวณอาจมีความหนาเป็นเมตร

ชื่อหมู่บ้าน ตำบล (place name) ไม่ควรมองข้ามให้ความรู้พื้นฐานทางภูมิศาสตร์และวิถีชีวิตผู้คนไม่น้อย คือ เมืองสุพรรณใครผ่านไปจะสะดุดตา มีชื่อหมู่บ้าน ชื่อตำบล ที่มีคำว่า “ปลา” กับ “ดอน” อยู่มาก สะท้อน

อัตลักษณ์ภูมิสังคม วัฒนธรรม และชีวภาพพื้นถิ่นได้อย่างดี เช่น ดอนโพธิ์ทอง, ดอนกำยาน, ดอนแจง, ดอนมะสัง, ดอนคา, ดอนจันทร์, ดอนลำแพน ฯลฯ คือ คำ “ดอน” แปลว่า ที่ดอน, ที่สูง, ที่เนิน ซึ่งแสดงลักษณะภูมิประเทศนั้นจะต้องเคยเป็นที่น้ำไม่ค่อยท่วมในฤดูน้ำหลากมาก่อน จึงมักเป็นที่ตั้งบ้านเรือนอยู่อาศัย คำว่า “ดอน” ยังอาจมีความหมายคล้าย “บาง” ซึ่งแปลว่า ถิ่นที่มีถิ่นที่อยู่อาศัยทั้งของคน, สัตว์, พืช, พรรณไม้ และสิ่งของใดๆ ก็ได้ หรือเป็นถิ่นกำเนิดใดๆ จนมีชื่อเสียงประจำถิ่นนั้นๆ ก็ได้

คำว่า “ปลา” เช่น บางปลาม้า, บางปลาสร้อย, บางปลาหมอ, บางปลาเก็ด, บางกุ้ง, ลาดหอย, ปลาสะลิดดอนกำยาน ฯลฯ ย่อมบ่งบอกว่าพื้นภูมิประเทศแห่งนั้นเป็นพื้นที่ราบลุ่มน้ำท่วม คือ สถานที่ที่มีความอุดมสมบูรณ์พร้อมสรรพทั้งพืชผักข้าวปลาอาหาร โดยเฉพาะปลาและข้าว ซึ่งทั้งสองสิ่งนี้ถือเป็นปัจจัยหลักดำรงชีพของมนุษย์ในสังคมเกษตรกรรม ซึ่งต้องสมบูรณ์น้ำตามธรรมชาติอย่าง “อำเภอบางปลาม้า” ก็ได้ชื่อมาจากที่ปากคลองบ้านบางปลาม้ามี “ปลาม้า” ชุกชุม เป็นต้น และท้องถิ่นข้าวสุกเหลืองอร่ามดังสีทองสดลูกहुกตาตังเสมือนเป็นทุ่งรวงทองส่งประกายระยิบระยับเมื่อยามต้องแสงแดด มีปลาชุกชุมเรียกว่าที่ใดมีน้ำที่นั่นมีปลาจับกินได้ไม่เลิก จนเป็นเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น หรือถ้ากล่าวโดยรวมหมายความว่า สภาพเศรษฐกิจสังคมชีวิตความเป็นอยู่ของผู้คนพลเมืองแถบลุ่มแม่น้ำท่าว่าและสุพรรณ มีความสุขสมบูรณ์พร้อมสรรพทั้ง “ข้าว” และ “ปลา” สมดังคำโบราณว่าในน้ำมีปลาในนามีข้าวไม่เคยขาด ถ้าไม่มืองอเท้าไม่มีวันอดตาย เป็นอยู่ข้าวอุ่นน้ำของมวลมนุษย์ ดังกิตติศัพท์เล่าลือว่า เป็น “เมืองทอง” หรือสุวรรณภูมิตั้งแต่โบราณฉนั้น

ห้วยหนองคลองบึง บริเวณแหล่งน้ำที่มีความอุดมสมบูรณ์เป็นแหล่งหากินของนกและสัตว์ป่านานาชนิดรวมทั้งมนุษย์ ที่เป็นหนอง (Reservoir) และบึง (Swamp) ในเขตสุพรรณมีมากจนจำไม่ไหว เป็นความสมบูรณ์ของ

ระบบนิเวศ เสียหายที่ตื้นเขินสูญสลายไปเสียมาก เช่น บึงกำมะเชียร บึงละหาน บึงหนองสองตอน บึงไผ่แขก บึงอู๋ยา ฯลฯ แต่ก่อนใหญ่มาก ปัจจุบันแคบลงทุกที บึงฉวากถ้าไม่สงวนและขุดลอกไว้ต่อไปก็ไม่ต่างกัน ในท้องที่อำเภอหนองหญ้าไซจะมีมาก (เช่น หนองขาม หนองราชวัตร หนองโพธิ์ ฯลฯ) ผ่านไปทางไหนเจอแต่คำว่า “หนอง” กล่าวคือ หนองน้ำมีขนาดเล็กกว่าบึง เป็นพื้นที่ชุ่มน้ำมีกระจายอยู่ทั่วไป ลักษณะเป็นที่ลาดลุ่มแอ่งกระทะ เป็นที่อุดมสมบูรณ์ทางชีวภาพด้วย ผัก (บอน, บัว, สันตะวา, ผักบุ้ง ฯลฯ) ปลา, นก และสัตว์บกขนาดเล็ก เช่น เสือปลา, ชะมด, พังพอน, งู ปลาไหล ฯลฯ ชอบอาศัยอยู่ เพราะมีน้ำท่วมขังตลอดปี จึงมีวัชพืชนานาชนิดขึ้นสูงท่วมหัว เป็นป่ารกปกคลุมหนาแน่น เช่น ตันกก, โสน, แคม, พง, ระวัง, อ้อ, ปรีอ, หญ้าปล้อง, หญ้าไซ ฯลฯ เป็นที่มีอาหารอุดมสมบูรณ์ที่นกกระสา, นกกระทุง, นกอีหลุม, นกตะกรุม, นกกระยาง, นกกระजิบ, นกกระจาบ ฯลฯ ชอบไปทำรังอยู่อาศัย เนื่องจากเป็นป่าละเมาะรกตามปกติจึงไม่ค่อยมีใครกล้าไปรบกวนหรือไม่กล้าเดินเข้าไปลึกๆ เพราะมีวัชพืชขึ้นหนาแน่นกลัวอันตราย หากจำเป็นต้องเดินเข้าไปได้ต้องระวังทุกฝีก้าว บางที่ต้องใช้มีดตัดใบ มีดพร้า หรือไม้ยาวๆ ผาดตีนำทางเข้าไป เพื่อว่ามีสัตว์ร้ายอาศัยอยู่จะได้ส่งเสียงแสดงตัวออกมาหรือไม่เราจะได้รีบหนีออกไปได้ทันการณ์

ในหนังสือปูมราชธรรมเอกสารสมัยอยุธยา ยังได้ระบุคุณสมบัติของเสนาบดีตำแหน่ง “ขุนนาง” ไว้ว่า “ขุนใดรู้จักบางจักบึง ขุนรู้ค่านึงเอาชอบ” จึงพึงให้แต่งตั้ง ความขื่อนี้ย่อมแสดงให้เห็นว่าคนโบราณตระหนักรู้ดีว่า บึงบางหนองน้ำต่างๆ คือแหล่งน้ำเพื่อการชลประทานและเป็นแหล่งทรัพยากรธรรมชาติที่มีความสำคัญต่อมนุษย์เพียงใด

มีข้อน่าสังเกตในท้องที่อำเภอหนองหญ้าไซ เป็นบริเวณที่มนุษย์ยุคหินใหม่สมัยก่อนประวัติศาสตร์อาศัยอยู่หลายแห่ง เช่น บ้านแจงงาม บ้านหนองราชวัตร ซึ่งพบทั้งโครงกระดูกมนุษย์และสิ่งของเครื่องใช้จำนวนมาก เนื่องจาก

เป็นที่ลาดเชิงเขาน้ำทะเลท่วมไม่ถึง และมีหนองน้ำทั่วไปได้อาศัยเป็นแหล่งอุปโภคบริโภคดำรงชีวิต ทั้งการเพาะปลูกพืชไร่ เลี้ยงสัตว์ และอาศัยผักปลาที่หาได้โดยง่ายจากหนองน้ำเหล่านั้น สภาพการณ์เช่นนี้คงสืบเนื่องมาถึงยุคสัมฤทธิ์ คือ ในท้องที่อำเภอตอนเจดีย์และข้างเคียงก็เคยเป็นแหล่งอยู่อาศัยของมนุษย์ยุคโบราณมาก่อนเช่นกัน ซึ่งผู้เขียนได้เคยติดตาม อาจารย์ ชิน อยู่ดี และ คุณนิจ ทิญชีระนนท์ ผู้อำนวยการสำนักผังเมือง ไปสำรวจช่วยถ่ายรูปไว้ เมื่อ พ.ศ.2518 เมื่อชาวบ้านพอรู้ว่ามีเจ้าหน้าที่ผู้เชี่ยวชาญมาต่างก็นำมาให้ดูทุกแห่งไม่ได้ซ่อนเร้นปิดบัง จึงได้ทราบว่ามีผู้ขุดพบเครื่องมือยุคสัมฤทธิ์ทั่วไป

ภูเขาประจำถิ่น อำเภอด่านช้างนอกจากเป็นท้องที่ที่ภูมิประเทศอุดมสมบูรณ์ไปด้วยป่าและภูเขาแล้ว ยังเป็นที่ตั้งของภูเขาที่สูงที่สุดในจังหวัดสุพรรณบุรีอีกด้วย คือ เขาเทวดาอยู่ที่บ้านตะเพินคี สูง 1,123 เมตรจากระดับน้ำทะเลปานกลาง ส่วนท้องที่ที่มีภูเขาลักษณะ เป็น “ภูเขาโดด” (inselberg) กระจายอยู่มากที่สุด คือ อำเภอเดิมบางนางบวช มีอยู่ประมาณ 20 กว่าลูก และกลายเป็นต้นกำเนิดดินทอนท้องถื่นมีชื่อเสียง เช่น เขานางบวช, เขานมนาง, เขาก้ามะเขิร, เขาเดิมบาง, เขาตาครีนนท์, เขาพระ, เขาเขียว เป็นต้น

ภูเขาโดด จากหลักฐานทางธรณีวิทยาสันนิษฐานว่า เดิมเคยเป็นเกาะอยู่ในทะเลมาก่อน เพราะยุคโบราณน้ำทะเลท่วมขึ้นไปถึงจังหวัดอุดรดิตถ์ หลายยุคหลายสมัยด้วยกัน ต่อมาระดับน้ำทะเลลดต่ำลง ประกอบกับพื้นดินยกตัวสูงขึ้น รวมทั้งการกระทำของแม่น้ำหลายๆ สาย ซึ่งมีทั้งการกัดเซาะสีกกร่อน และการทับถมพอกพูนของดินตะกอน ทำให้บริเวณที่เคยถูกน้ำท่วมกลายเป็นที่ราบกว้างใหญ่อยู่โดยรอบภูเขา ชุมชนโบราณมักเกิดขึ้นบริเวณโดยรอบภูเขาโดด เนื่องจากภูเขามีทรัพยากรธรรมชาติหลายอย่าง อาศัยหลบภัยต่างๆ ได้ดี และถือเป็นสัญลักษณ์ที่หมายเอกลักษณ์ทางจิตวิญญาณ

เขากำมะเขียด (เขากำมะเชียร)
มองจากสะพานข้ามแม่น้ำกำมะเชียร
ที่บ้านกำมะเชียร อ.เดิมบางนางบวช
จ.สุพรรณบุรี 28 ม.ค. 2552

เป็นที่ภาคภูมิใจเฉพาะถิ่นด้วย

นิทานภูเข คือ ตำนานชุมชน
ประจำถิ่น ซึ่งบริเวณอำเภอเดิมบาง
นางบวช เคยเป็นถิ่นที่อยู่ของคน
โบราณมาแต่ยุคทวารวดีตอนปลาย
นิทานกำเนิดภูเขลูกโดดของอำเภอ
เดิมบางนางบวช เล่าสืบกันมาว่า
บริเวณย่านตำบลนี้มีชาวบ้านตั้ง
บ้านเรือนกระจายกันอยู่ตามริมฝั่ง
แม่น้ำ ริมฝั่ง และเชิงภูเขาบ้าง ต่าง
ประกอบอาชีพทำนา หาปลา ทำไร่
ยามฤดูแล้งก็ปั่นฝ้ายทอผ้าอยู่กันมา
เป็นปกติสุข เล่ากันว่ามีชาวบ้านเดิม
บางครอบครัวหนึ่ง ตั้งบ้านอยู่ที่เขา
เดิมบาง (ซึ่งภูเขลูกนี้เดิมมีชื่อว่า
เขาเดิมนาง ทำให้ตำบลนี้เดิมมีชื่อ

เรียกว่า “บ้านเดิมนาง” ด้วย ปัจจุบันมักเรียกว่าเขาใหญ่ เพราะไม่รู้ตำนาน)
มีลูกสาวสวย และเธอยังมีฝีมือในการทอผ้าด้วย นางงามคนนี้ชื่อ นางพิม
สุลาไลย จึงเป็นที่รำลือหมายปองของชายหนุ่มทั่วไป

ต่อมาชาวนี้นั้นแพร่ไปเข้าพระกรรณของพระเจ้าแผ่นดินองค์หนึ่ง (นิทาน
ไม่บอกว่าเป็นกษัตริย์เมืองใด ทรงพระนามว่ากระไร) พระองค์เกิดต้องพระ
ประสงค์จึงเตรียมนำขบวนโยธาพาขึ้นหมากมาสู่ขอตามประเพณี ถึงแม้พ่อ
แม่ของนางจะยินดียิตกแต่งยกให้กษัตริย์องค์นั้นหวังลูกจะได้ดีมีสุข แต่นาง
เป็นคนรักสันโดษถือศีลอุโบสถจึงไม่สมัครใจ ดังนั้นพอทราบข่าวกษัตริย์จะ
เสด็จมา นางจึงรีบหนีไปหลบซ่อนตัวอยู่ที่ “บ้านนางลือ” แขวงเมืองนครสวรรค์

หลักต๋อไ้ นายศรีนนท์
ร.วัดก้ามเขียร์ อ.เดิมบางนางบวช
จ.สุพรรณบุรี 30 ต.ค. 2551

ครั้นต่อมาเมื่อทราบข่าวว่า พระเจ้าแผ่นดินไม่เสด็จมา แล้ว นางพิมสุลาโลยจึงเดินทางกลับมาอาศัยอยู่กับญาติที่เขาก้ามเขียร์ (ซึ่งแต่เดิมเรียกกันว่า เขาก้ามเขียด) นางทอหูกอยู่บนภูเขากี้ (อยู่ติดกับเขาก้ามเขียร์แต่มีขนาดเล็กกว่า) ตั้งหน้ารักษาศีลทำบุญกุศลตามประเพณีมิได้ขาด และตั้งใจจะทอผ้าพิเศษด้วยใยบัว เนื่องจากมีจิตกุศลแรงกล้าประสงค์ที่จะอุทิศร่างกายและสติปัญญาสร้างถวายพระสงฆ์ ถือเป็นการทำบุญครั้งสำคัญในชีวิต เพื่อประสบสุขไปเกิดในยุคพระศรีอารย์

อยู่ต่อมาวันหนึ่ง มีชายคนหนึ่งชื่อ ศรีนนท์ (บ้างว่าชื่อเสนนท์หรือสินนท์) เป็นโรคเรื้อนทั้งตัว ออกจากบ้านเที่ยวไปต๋อไ้เถื่อนที่ภูเขาก้ามเขียร์ (ซึ่งยังมีหลักศิลาขนาดสูง 2 ฟุต หนา 1 คืบ ยอดเหลี่ยม หรือหลักต๋อไ้อยู่หน้าโรงเรียนวัดเขาก้ามเขียร์ปรากฏอยู่จนทุกวันนี้ ชาวบ้านเรียกว่า “หลักต๋อไ้” ตาศรีนนท์ คือหลักที่ผูกกล่ามกรงไ้ต๋อทั้งไ้เพื่อให้ส่งเสียงขันล่อให้ไ้เถื่อนมาหาและติดตามช่วยหรือติดกับดักกรงต๋อไ้ (เพนียด) ตามประสงค์) เผอิญนายศรีนนท์ไปเห็นนางพิมสุลาโลยเข้าจึงเกิดความรักอยากได้มาเป็นภรรยา จึงพยายามเข้าไปพูดจาเกี้ยวพาราสี และดื้อดื้อรบกวณไปพบนางทุกวัน

เขานายศรีนันท (ตาสีหนนท์) และหนองน้ำ
นายศรีนันท อ.เดิมบางนางบวช จ.สุพรรณบุรี

30 ต.ค. 2551

“เล่ากันว่า ทั้งหนองน้ำและเขตาสีหนนท์
ไม่มีใครกล้าเข้าไปแผ้วพาน ผูกปลาและกบเขียด
ที่อาศัยอยู่ในหนองน้ำนั้นกินไม่ได้
กินแล้วจะเกิดเหตุเภทภัยต่างๆ
เล่าลือกันตลอดมา”

นมนาง ลักษณะทรงกลมสูงเด่นยอดแหลมตั้งอยู่คู่กันดังที่เห็นกันอยู่ในทุกวันนี้
และแล้วนางก็หนีไปบวชช้อยู่ที่ เขานางบวช บ้านนางบวช ซึ่งตั้งอยู่ทางทิศ
ตะวันออกเฉียงใต้ห่างออกไปประมาณ 5 กิโลเมตร ในบัดนี้

แต่กระนั้นก็ดี นายศรีนันท ยังติดตามไปรบกวจนถึงเขานางบวชอยู่
เสมอ นางจึงต้องเดินทางหนีต่อไปจำศีลอยู่ที่แขวงอ.วิเศษไชยชาญ จ.อ่างทอง
ที่บ้านแห่งนั้นจึงได้มีชื่อเรียกว่า “บ้านไผ่จำศีล” สืบมา นายศรีนันทยังตาม
ไปอีกนางจึงต้องหนีไปอยู่ที่เขาราวเทียน แขวงเมืองนครสวรรค์ นายศรีนันท
ก็ยังตามอยู่รำไปไม่สิ้นสุด

ต่อมานางถึงแก่กรรม นายศรีนันทป่วยหนัก ได้อารธนาพระสงฆ์ไป
เพื่อจะขอให้ชำระบาป หาทางบุญในภพหน้า แต่พระสงฆ์มีความรังเกียจไม่
ไป เพราะนายศรีนันทเป็นโรคเรื้อน (อาจลามมาติดต่อได้) พอนายศรีนันท

ไม่ยอมหยุด ทั้งที่นางไม่
มีความเสนาหด้วย จน
นางเบื่อหน่ายเต็มทนเกิด
ความโกรธบันดาลโทสะ
นางจึงกำถันแล้วเอามีด
เชือดถันทั้งสองข้างของ
นางขว้างทิ้งไปทางซ้าย
และทางขวา เพื่อให้นาง
สิ้นความสะสวย ทำให้เขา
กำมะเชียรที่นางอาศัย
และที่นางกำนมเชือดนั้น
ได้มีนามว่า เขากำมะ
เชือด ส่วนถั่วถันทั้งสอง
ข้างนั้นก็กลายเป็น เขา

ตายลง นัยว่านายศรีนนท์
ยังมีความอาฆาตผูก
พยาบาทพระสงฆ์อยู่ไม่
หาย เล่ากันว่าถ้าพระสงฆ์
รูปใดเดินทางไปที่เขาเรา
เทียนแล้วอาจจะมีเหตุ
ถึงแก่ฆราวาสได้ ความ
อาถรรพ์เล่าลือกันสืบมา
เท็จจริงไม่มีใครกล้ารับรอง
นิทานเรื่องกำเนิด

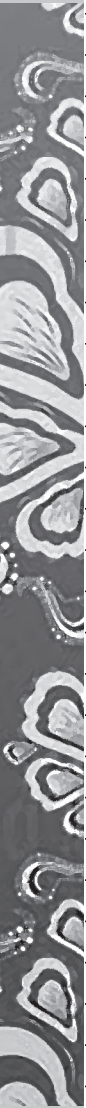
เขาเดิมบาง (เขาเดิมนาง) อ.เดิมบางนางบวช
จ.สุพรรณบุรี 30 ต.ค. 2551

ภูเขาลูกโดดๆ ของชาว

อำเภอเดิมบางนางบวช (ท่าช้าง) กลายเป็นของดีประจำเมือง และยังปรากฏ
ว่าบนภูเขาทุกลูกมักมีวัด หรือโบราณสถานสมัยอยุธยาสร้างอยู่บนยอดเขา
นั้นทุกลูก กลายเป็นสถานที่สำคัญศึกษาหาความรู้ไปด้วย

สายน้ำเปลี่ยนวิถีชีวิตเปลี่ยน เป็นที่ทราบกันดีว่า สายน้ำคือชีวิตของ
มนุษย์ วิถีชีวิตคือประวัติศาสตร์อารยธรรมของมนุษยชาติ เนื่องจากคนเรา
จำเป็นต้องอาศัยแหล่งน้ำเพื่อการอุปโภคบริโภคในการดำรงชีวิต ดังนั้น
แม่น้ำลำคลอง หนองบึง ทะเล จึงเป็นรากเหง้าชุมชนแหล่งที่คนเราอาศัยตั้ง
ถิ่นฐานเสมอทุกยุคสมัยในประวัติศาสตร์ แต่ทว่าแหล่งน้ำเหล่านั้นเปรียบ
เสมือนโลกของสิ่งมีชีวิต ที่ระบบนิเวศสิ่งแวดล้อมย่อมมีการเปลี่ยนแปลง มี
การเคลื่อนย้าย มีเกิดมีดับเป็นวัฏจักรอยู่เสมอ

พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงมีสายพระเนตรยาว
ไกลเห็นความสำคัญของแม่น้ำลำคลองทั้งอดีตและปัจจุบันว่า มีความจำเป็น
ที่คนไทยเราควรศึกษาหาความรู้ ซึ่งมีใช้เพียงเพื่อประโยชน์ในทางประวัติศาสตร์
เท่านั้น หากยังจะเป็นประโยชน์ในการวางแผนพัฒนาระบบชลประทาน

המחלקה לבריאות הציבור